

MAASTRICHT 3 OCT.

Aanwezig de dames : Dütting, Kooyman, van de Geyn, Nahon, Kofman-Kamminga en de heeren : Cremers, Rijk, Mommers, Maessen, Waage, Br. Bernardus, Grossier, van Sonderen, Wijsen, Nijst, Jeuken, Kamm, Grégoire, Br. Maurentius, van Nieuwenhoven, Kofman, van Noorden, Sondeyker, Tjallingii, Dingemans, Onstenk, Leysen, Wassenberg, Otten, Schoenmakers en Schulte.

De voorzitter Rector Cremers geeft, na een korte verwelkoming, het woord aan dr. Schulte die naar aanleiding van den 50sten sterfdag van Pasteur een rede hield over diens beteekenis voor de wetenschap. Deze redevoering zal in een volgend maandblad worden afgedrukt.

Majoor Rijk zag dezen zomer in Epen vele vlinders van *Araschnia levana* var. *prorsa*, die overigens in ons land zeldzaam zijn. Eind September ging hij terug in de hoop de rupsen te vinden die de voorjaarsgeneratie zullen leveren, doch geen enkel nest werd op de brandnetels gevonden.

Br. Maurentius laat een zomercentaurie (*Centaurea solstitialis* L.) zien, die in den tuin van de Beyart in een bed wortelen is opgekomen.

Hij vertoont verder een struikweegbree (*Plantago cynops*) die hij bij de stuw te Borgharen vond.

Tot slot vertelt Mej. van de Geyn over de lotgevallen van de collectie Wasmann.

HEERLEN 6 OCT.

Aanwezig de dames : Bour, van de Griendt, Jansen en Hellwig en de heeren : Adams, Dijkstra, Hein, Loterijman, van Rummelen, Rut, Stiphout, Coonen en Ubaghs.

De voorzitter, de heer van Rummelen, leidt den heer Loterijman in, die een causerie houdt over paddestoelen. Hij licht zijn explicatie toe met lichtbeelden.

Vervolgens geeft dr. Dijkstra een bloemlezing uit het Cruydtboek van Rembert Dodoens van dr. Schierbeek. Het oudste kruidboek, dat wij kennen, is van den Griekschen schrijver Theophrastus, c.a. 350 v. Christus; het iets oudere van Aristoteles ging verloren. Wat van deze kruidboeken bewaard bleef, kennen wij alleen uit vertalingen; de platen werden gecopieerd. De volgorde dezer vertalingen was meestal vanuit het Grieksch, via het Syrisch en het Arabisch, in het Latijn.

In de Middeleeuwen stonden de auteurs sterk onder Griekschen invloed. Men meende b.v. dat de planten, die door de klassieken beschreven waren uit Griekenland, ook in W. Europa moesten voorkomen. Dit gaf natuurlijk een verkeerde voorstelling. De kruidenleer kreeg een grooten stoot ten goede door toedoen van Paracelsus (1493—1541). Deze leerde, dat God voor elke kwaal inheemsche planten als geneesmiddel liet groeien. Dit had o.a. tengevolge, dat men kruiden ging zoeken. Zeer bekend zijn de volgende in het Nederlandsch verschenen kruidboeken van :

Dodonaeus (1517—1585) geboren te Mechelen ;

Clusius (1526—1609) geboren te Atrecht, gaf o.a. een bewerking van Dodonaeus kruidboek uit ; hij reisde veel en beschreef Spaansche en Oostenrijksche planten en werd later hoogleraar te Leiden ;

LobeI (1538—1616) geboren te Rijssel.

Het kruidboek van Dodonaeus staat onder invloed van de volgende begrippen :

1) In de Grieksche oudheid meende men, dat alles teruggebracht kon worden tot de 4 grondelementen: vuur (heet en droog) ; aarde (droog en koud) ; water (koud en nat) ; lucht (nat en heet).

Voor iedere plant geeft hij op of ze nat of droog, heet of koud is. Dat spaansche peper heet is, is begrijpelijk ; dat zonnedauw droog is, niet.

2) Van grooten invloed op de kruidboeken was ook de signatuurleer van Paracelsus, die meende dat God aan de geneeskrachtige kruiden een bepaald uiterlijk gegeven had, waardoor ze gemakkelijk waren te herkennen. Volgens deze indicatie kunnen roode bessen worden gebruikt tegen bloedingen ; planten met geel melksap tegen geelzucht ; longenkruid (blad eenigszins geteekend als een long) tegen longziekten ; leverkruid bij leverziekten ; speenkruid tegen aambeien en het zaad van slangenkruid tegen de gevolgen van slangenbeeten, terwijl laatstgenoemd kruid bovendien nog prophylactische werking zou hebben.

Chelidonium (stinkende gouwe ?) geneest o.a. blindheid ; Chelidon (zwaluw) geneest haar jongen, ook als ze onzettelijk blind gemaakt zijn, met dit kruid.

Dodonaeus gelooft echter lang niet alles wat de ouden beweerd hebben ; hij is soms zeer critisch. Bijv. wanneer Dioscorides beweert dat zaad van de kaarde in een zakje om den hals of om den arm gebonden de 3e-daagsche koorts geneest, merkt Dodonaeus nuchter op : „Doch zulcke dingen schame ich mij hier te verhalen, gemerckt, dat het anders niet dan ijdele beuselinghen ende viesesvasen en zijn”. Met de recepten uit deze boeken moet men niet voor arts spelen. Dodonaeus waarschuwt zelf, dat zou geheel onzeker, ijdel, ja belachelijk zijn.

Daarna geven de heeren van Rummelen en Dijkstra een uitleg ter voorbereiding op de excursie naar de Brunsummerheide. Tot slot deelt de heer Dijkstra nog het volgende mede :

Aan de Maas bij Meers staat de aardpeer (*Helianthus tuberosus*) zeer rijk in bloei. Deze plant komt adventief wel meer voor, maar bloeit slechts in warme zomers. Vroeger werd zij wel verbouwd voor veevoeder of voor de stroopbereiding. Ca. 1613 werd zij in Zeeland ingevoerd. Op dezelfde plaats staat ook *Nicandra physaloides*, een nachtschade.

De kleine vos, waarover ik in de vorige vergadering vertelde, dat hij op 15 Juli een slaapkwartier opzocht, ontwaakte op 1 Oct. en is weggevlagen. Het was dus geen geval van winterslaap.

IN MEMORIAM RECTOR G. VAN DEN BOORN.

..... En oonder d'n awwe
kestaanjeleboom
in 't vreugjaorszonneleech
veel 'ne Limbörgse jong, dee
z'n pliech had gedoon,
langs deen awwen Treech-
terweeg *).....

Uit Dr. H. Endepols: „Mastreechter
Sprak, doe zeute taal!”
Ile drnk, 1943 pag. 188.

Onwetend van wat hem zelf te wachten stond, schreef Rector van den Boorn eind 1940 deze strofe van zijn simpel gedichtje. Och, allen waren wij toen nog zoo naïef. Het leven laten in 'n oorlog kon in al zijn eenvoud iets heroieks hebben. Maar men bracht ons een heel anderen oorlog, een oorlog van zielenood en menschonwaardigheid, van verdorvenheid, haat en rechteloosheid. En in dien oorlog viel George van den Boorn, verdacht van spionage !

Niets was minder waar dan dat de Rector zich met zooiets ingelaten zou hebben. De voortbrengselen van zijn jongen, speelschen geest, die zich gaarne bezighield met primitieve knutselarijen, werden door de Gestapo-tyrannen gehouden voor bewijzen van gecompliceerde machinaties van intrige en vijandschap. Zijn fijn geestig sarcasme werd geïnterpreteerd als germanenhaat. En op 5 Nov. 1944 stierf George van den Boorn ellendig den spionnedood, ergens in de bosschen van Effelt, vlak over de Duitsche grens.

Tijdens zijn „verhoor” werden zijn photographische instrumenten als zwiigende getuigen van zijn verdorvenheid beschouwd. Ik kan ze mij nog zoo goed herinneren, die gevaarlijke dingen, o.a. een lachwekkend geraamte van margarinekastenplankjes om filmtitels op te nemen. Echte prutsdingen, in het maken waarvan Van den Boorn een genie was en die je nergens beter kon kopen. Ze deden je denken aan requisieten voor een film van Dr. Mabuse.

Met George van den Boorn is van ons heengegaan een fijn liefhebber van de natuur, iemand die als geen ander daarin zijn Schepper wist te vinden ; een ideaal priester, die in zijn praktijk altijd weer voorbeelden aan-

haalde van Gods goedheid, zooals hij die zag in de natuur om ons heen.

Nog denk ik aan die dagen, dat we zwierven door hei en moeras voor het opnemen van een vogelfilm, die wel vol technische fouten zat, maar trilde van een laaiende liefde voor de natuur.

Zijn biologische interesse ging vooral uit naar de spinnen. Hoorde men hem over zijn Arachnoidea praten, dan verloren deze, voor het overgrote deel der menschheid zoo weinig sympathieke beestjes, al hun griezeligheid. Bij onze laatste ontmoeting trof ik hem in volle zomerzon bij zijn bijen te midden van een weelde van bloemen. Dit beeld kwam zoo wonderwel overeen met den landelijken eenvoud, waaraan hij, stadsjongen, zich had weten aan te passen, als Rector der Boerinnenschool te Posterholt en als leider der Jonge Boeren in Limburg. Eenvoud en blijheid waren de kenmerken van dezen goeden, steeds hulpvaardigen jongen Priester, die voor de toekomst nog zooveel beloofde en wiens nagedachtenis zal blijven voortleven als een lichtend voorbeeld voor al zijn vrienden.

SEF PARREN, Roermond.

*) Treechterweg : Maastrichterweg.

DE COLLECTIE WASMANN REPATRIEERT.

Prof. Dr. J. W. Bailey
Major 9th. U. S. Army

Dr. W. v. d. Geyn
Conservatrix
Nat. Hist. Museum

A. E. Kersten
Wethouder v.
Onderwijs

Toen de heer Waage in het Maandblad No. 1/2 van Jan. 11. melding maakte van den „Mierenroef” en in het onderschrift van zijn artikeltje de opmerking maakte: „Maar we halen de mierencollectie terug”, hielden wij deze woorden méér voor een al te spontane reactie of

een onvervulbaren wensch, dan voor een bewering die wel eens werkelijkheid kon worden.

Want omtrent de verblijfplaats der verzameling was niets met zekerheid bekend, ja, veeleer zou men zelfs moeten aannemen dat deze tengevolge van oorlogsgeweld geheel verloren was gegaan.

Groot was dan ook onze verrassing, toen op Zaterdag 29 Sept. 11. Major John Wendell Bailey aan het museum verscheen met de mededeeling dat hij 550 mijl per truck van Berlijn rechtstreeks naar Maastricht had afgelegd om ons de collectie Wasmann terug te brengen.

Major John Wendell Bailey van het 9e Amerikaansche leger heeft zich in de afgelopen oorlogsjaren groote verdienste verworven bij de bestrijding van de vlektyphus in West-Europa; hij is professor in de vergelijkende anatomie aan de universiteit in Richmond Va., doch begon zijn biologische loopbaan als entomoloog. Dat verklaart zeker zijn interesse voor de lotgevallen van de mierencollectie en vol doortastend enthousiasme nam hij zich voor haar op te sporen.

Hij vond haar in het hartje van Berlijn vlak bij het zoo bestookte Rijksdaggebouw in de Russische zône.

Veilig en wel zat daar de collectie opgeborgen in de bunkers onder het overigens zwaar gehavende Entomologisch Instituut aan de Invalidenstrasse. Ze werd hem daar overhandigd door Herr Professor Bischoff zelf, die zich indertijd deze, hoofdzakelijk op Limburgschen bodem bijeengebrachte verzameling, toeëigende onder het apodictische motto dat het een duitsche collectie was!

Een vluchtige contrôle geeft alle hoop dat de mieren zich ondanks de verre omzwervingen nog in goeden staat bevinden.

Wij vertrouwen dat onze mieren hiermee hun laatste Odyssee achter den rug hebben en verder een rustig bestaan zullen leiden naast hunne vrienden en verwanten uit de collecties van Dettmer en Klene, welke ook door duitsche Paters Jezuïeten tijdens hun verblijf in Valkenburg werden bijeengebracht en als met Limburg verbonden verzamelingen in het Museum van Limburgs' hoofdstad een gastvrij onderdak genieten.

C.

VOORLOOPIGE MEDEDEELING OVER DE MIERENFAUNA VAN DE BELGISCHE MAASVALLEI

door

Jos. van Boven.

(Leuven).

(Slot).

4. *Formica pratensis* ♂ (coll. no. 534).

Tot slot de beschrijving van een abnormalen vorm of monstrositeit. Deze vormen kunnen optreden bij alle soorten, maar komen bij mieren slechts zelden voor. Om deze dubbele reden meen ik ook, dat men deze vormen niet moet gelijk stellen met de diverse vormen van polymorphisme, die immers meestal bij bepaalde soorten optreden en dan veelvuldig voorkomen.

Op 13-VI-44 vond ik in de buurt van een zeer groot *pratensis*-nest te Godinne, een ♂, dat mijn aandacht trok door zijn telkens falende pogingen om weg te vliegen. Met wijd uitgespreide, snel op en neer gaande vleugels, kwam het dier wel even los van den grond, maar viel dan weer neer en probeerde opnieuw weg te vliegen.

De vleugels leken volkomen normaal, maar de sprieten vielen op en schenen opgerold te zijn. Na een nauwkeurig onderzoek bleek, dat het ♂ een abnormaliteit was met eenige typische bijzonderheden.

Het niet loskomen van den grond hangt dan ook niet samen met een of ander vleugelgebrek, maar is m.i. te wijten aan de misvormde sprieten, waardoor de bepaling in de ruimte als het ware verloren was. Bij het begin van een bruiloft ziet men vaak de gevleugelde ♀♀ en ♂♂ met snel zwaaiende vleugels op een grashalm zitten, om plotseling weg te vliegen. Sommige vallen weer op den grond, als de start mislukt en probeeren opnieuw bijna altijd met succes.

Hier echter leek mij het geval anders, want het mannetje is een volkomen uitgekleurd exemplaar. Bovendien